

**Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași Facultatea de Filosofie
și Științe Social-Politice**

Școala Doctorală - Domeniul SOCIOLOGIE

REZUMAT

**EXPLORAREA IMPACTULUI STILURILOR PARENTALE ASUPRA
ADOPTĂRII UNOR COMPORTAMENTE ANTISOCIALE ÎN CAZUL
MINORILOR AFLAȚI ÎN EVIDENȚA SERVICIULUI DE PROBAȚIUNE IAȘI**

Conducător științific:

Prof. Univ. Dr. Doina Balahur

Doctorand:

Gînju Liviu Marius

Iași

2023

Cuprins

1. Introducere	3
2. Motivația alegerii temei și originalitatea cercetării	6
3. Scopul și obiectivele lucrării doctorale	7
4. Universul cercetării.....	13
5. Structura lucrării.....	18
6. Concluziile generale ale cercetării.....	20
7. Limitele cercetării.....	25
8. Propuneri/Direcții viitoare de cercetare.....	26
9. Bibliografie	26
10. Anexe.....	29

Introducere

În primii ani de activitate profesională ca psiholog am lucrat în cadrul unui ONG (Alternative Sociale) unde, printre alte activități specifice, întocmeam evaluări pentru persoanele victime ale infracțiunilor, domeniu care m-a solicitat într-un mod plăcut, m-a “prins” ideea de a analiza și de a-i prinde pe răufăcători prin intermediul părților vătămate. După aproximativ 3 ani, am ajuns să lucrez în mod direct cu persoanele care au săvârșit infracțiuni, schimbând în acest fel *tabăra*. Cu toate acestea, în continuare, nevoia de a analiza și de a înțelege ce se află în spatele pornirilor distructive și autodistructive ale oamenilor m-a însoțit în abordarea provocărilor oferite de noul loc de muncă. Astfel, din 2007 și până în prezent, sunt consilier de probațiune în cadrul Serviciului de Probațiune Iași.

În cadrul activității derulate la Serviciului de Probațiune am avut oportunitatea ca evaluând persoanele care au comis infracțiuni și ulterior consiliindu-le, să observ că multe dintre cele care au terminat cu succes perioada de supraveghere și s-au abținut de la repetarea faptelor antisociale au primit un sprijin semnificativ din partea familiei lor.

Totodată, în cadrul procesului de evaluare, intrând în contact cu diferite persoane din sfera de cunoștințe a persoanei inculpate, am aflat că, de multe ori, familia află ultima de fapta ilicită, că primește reproșuri din partea acesteia, că i se repetă iar și iar cât a dezamăgit. Și de asta, am început să acord din ce în ce mai multă atenție și importanță relației dintre persoana supravegheată și familie. În anii și cazurile ce s-au derulat pe la Serviciul de Probațiune, preocupările mele s-au canalizat spre înțelegerea și soluționarea blocajelor în care se aflau cei care aveau relații problematice cu familia sau proveneau din familii disfuncționale, cum arăta o relație cu familia care conduce spre desistare, precum și care sunt tiparele de interacțiune familială care vin în sprijinul persoanelor supravegheate.

Nu în ultimul rând, formarea în psihoterapia sistemică de cuplu și familie mi-a oferit posibilități noi de înțelegere și ghidare a familiilor. Practic, acest model de psihoterapie evidențiază că omul este componentă a unui sistem, a familiei din care face parte și că toate componentele sunt interconectate între ele. Astfel, în procesul de înțelegere a individului nu este suficient să îl analizăm doar pe acesta, ci este necesar și relevant să privim familia din care face parte, să înțelegem relațiile dintre membrii acesteia.

Alegerea acestei teme pentru teza mea de doctorat a fost motivată în mare măsură de observațiile pe care le-am făcut în calitate de consilier de probațiune, referitoare la influența familiei și a stilurilor parentale practicate asupra apariției comportamentelor antisociale la minori.

Pe de altă parte, în ceea ce privește aspectul psiho-emoțional, cercetările indică faptul că evoluția emoțională și socială a minorilor este profund afectată de stilul parental adoptat în cadrul familiei (Landry, Smith, Swank, Assel & Vellet, 2001; Kaufman, Gesten, Santa Lucia, Salcedo et al, 2000; Rossman & Rea, 2005).

Totodată, studiile arată că există o corelație strânsă privind modelele de competență ale adolescenților care au un cazier însemnat și stilurile parentale manifestate în cadrul familiei (Steinberg & Blatt-Eisengart, 2006). Studiile au relevat că indivizii care își percepeau părinții ca având un stil parental democratic, se evidențiau printr-o maturitate psihosocială mai pronunțată, abilități academice superioare și o tendință redusă de a internaliza tensiunile sau de a externaliza dificultățile. În plus, aceștia manifestau o capacitate de empatie mai dezvoltată și un sentiment de responsabilitate mai înalt față de ceilalți indivizi, comparativ cu cei ce provin din familii unde părinții erau autoritari, permisivi sau indiferenți. În contrast, indivizii care proveneau din familii unde părinții manifestau un stil parental autoritar sau permisiv au demonstrat un nivel de empatie superior în comparație cu cei care proveneau din familii cu părinți neglijenți. Totodată, aceștia au prezentat și o rezistență redusă la presiunile sociale provenite din partea colegilor de vârstă, precum și rezultate academice moderate (Steinberg & Blatt-Eisengart, 2006).

Pe de altă parte, studiile arată că stilul parental democratic a fost strâns corelat cu rezultate favorabile la nivel comportamental cum ar fi dezvoltarea aptitudinilor, a independenței și a încrederii în sine, precum și a abilităților de gestionare a situațiilor problematice, a performanței academice superioare, a unui comportament mai puțin deviant și a relațiilor mai armonioase cu semenii. Totodată, copiii ai căror părinți adoptă un stil parental democratic tind să se implice mai rar în comportamente agresive în comparație cu cei care au fost crescuți experimentând alte stiluri parentale. (Smetana, 1995). Pe de altă parte, stilul de parenting autoritar s-a dovedit a fi corelat cu rezultate comportamentale inadecvate, printre care comportamentul agresiv, internalizarea stresului și manifestarea de tulburări în ceea ce privește exteriorizarea trăirilor interioare, instabilitate emoțională, încredere diminuată în propria persoană, precum și o percepție de sine scăzută în legătură cu competențele academice și sociale. Totodată, se remarcă faptul că o disciplinare severă în copilărie, adesea întâlnită în stilul parental autoritar, se asociază puternic cu o prevalență crescută a comportamentului delincvent în viitor.

În același timp, studiile au confirmat o legătură directă între felul în care părinții se ocupă de copiii lor în etapele incipiente ale dezvoltării și apariția comportamentului antisocial. (Ehrensaft et al., 2003; Knutson, DeGarmo, & Reid, 2004; Lichtenstein et. al., 2007; Reti et al., 2002; Roche, Ensminger, & Cherlin, 2007; Smith & Farrington, 2004; Smith et. al., 2003: apud Shaeffer & Clark 2009). Astfel, o analiză a cercetărilor anterioare a introdus un al treilea element în relația dintre

empatie și comportamentul antisocial, respectiv stilul parental. Concluziile studiului sugerează că, comportamentul antisocial a fost puternic asociat cu stilurile parentale autoritare și permissive sau indulgente (Shaeffer & Clark 2009).

Potrivit cercetărilor, stilurile parentale influențează și alegerea grupului de prieteni. Astfel, copiii crescuți într-un mediu *autoritar*, în care părinții impun reguli stricte și așteptări ridicate, pot prezenta tendința de a alege prieteni care se conformează acestor reguli și așteptări (Baumrind, 1991). Această selecție poate fi explicată prin dorința de a se simți acceptați și înțeleși de către cei din grup, având în vedere că aceștia trec prin experiențe similare.

În contrast, copiii cu părinți permisivi, care adoptă un stil parental caracterizat prin flexibilitate și lipsa unor reguli stricte, pot fi atrași de prieteni care împărtășesc aceleași valori de libertate și independență (Maccoby & Martin, 1983). Lipsa restricțiilor din familie poate determina preferința pentru prieteni cu un stil de viață similar.

De asemenea, s-a subliniat conexiunea dintre disciplinarea impusă de părinți, delincvența juvenilă și conduita infracțională a minorilor. (Harris-McKoy & Cui, 2013). Cu toate că există cercetări care atestă o relație între disciplinarea din partea părinților și comportamentul infracțional la adolescenți, doar câteva s-au concentrat pe minorii deveniți adulți. Prin urmare, acest studiu și-a propus să analizeze relația dintre disciplinarea parentală și delincvența în adolescență, precum și între disciplinarea parentală în adolescență și comportamentul infracțional la minorii deveniți adulți. Cercetarea s-a bazat pe ipoteza că absența unei discipline parentale adecvate este direct corelată cu delincvența, o influență care persistă și în perioada de minor devenit adult.

Pornind de la toate aceste aspecte, precum și de la literatura de specialitate studiată, prezenta teză de doctorat cu titlul *“Explorarea impactului stilurilor parentale asupra adoptării unor comportamente antisociale în cazul minorilor aflați în evidența Serviciului de Probațiune Iași”* se focalizează pe situația minorilor care adoptă comportamente antisociale, ajungând astfel în conflict cu legea penală și are drept scop: *Analiza stilurilor parentale din cadrul familiilor minorilor aflați în evidența SP Iași și a modului în care acestea influențează adoptarea unui comportament infracțional.*

Astfel, din perspectivă criminologică, adaptată societății românești, există în continuare nevoia unei cercetări mai detaliate care să ofere informații mai adaptate privind modul în care copilul manifestă un comportament specific în funcție de stilul parental adoptat în familie. În corelație cu aceste informații, apare și nevoia de a evidenția legătura dintre comportamentele de tip infracțional adoptate și stilul parental manifestat în cadrul familiei.

2. Motivația alegerii temei și originalitatea cercetării

Ca și specialist, am avut deseori ocazia de a interacționa cu minorii și cu părinții acestora, iar personal, ca tată – de băieți, sunt alături de aceștia în toate etapele vieții lor. Ceea ce mi-a atras atenția și merită evidențiat legat de minori este rapiditatea cu care trec de la o etapă la alta, imensa energie și curiozitate, curajul de a-și exprima opiniile, încercarea continuă de a forța limitele proprii și ale celor din jur, dar și dorința (exprimată sau nu) de a fi acceptați așa cum sunt, de a fi valorizați, de a avea alături părinții, de a fi văzuți și apreciați de către aceștia. Atunci când relația tânăr-părinte nu funcționează sau când familia este una disfuncțională, minorul va căuta situații și persoane care să acopere golurile existente. Astfel, foarte probabil, va intra în situații cu risc antisocial, chiar infracțional.

Ca și consilier de probațiune, în contextul evaluărilor și susținerii programelor de consiliere psihologică, am încercat să sensibilizez și să motivez părinții minorilor în direcția însușirii unor informații și dobândirea de abilități necesare îmbunătățirii relațiilor dintre membrii familiei, cu scopul prevenirii situațiilor de recidivă ale minorilor, dar și a altor situații de risc strâns legate de mediul familial.

Experiența mea de 17 ani în calitate de consilier de probațiune, precum și cea de psihoterapeut sistemic de cuplu și familie a influențat cantitatea de informații colectate în vederea întocmirii studiilor de caz.

Studiile arată că felul în care părinții își cresc copiii are o influență majoră asupra modului în care, la vârstă adultă, aceștia vor reacționa la experiențele de viață și la provocările venite din mediu. Cu alte cuvinte, stilurile parentale (autoritar, permisiv sau neglijent) au fost asociate în mod frecvent cu comportamente antisociale, în timp ce stilul parental democratic a fost corelat cu comportamente adecvate ale adultului, din punct de vedere social, facilitând totodată o mai bună integrare socială.

În această lucrare, am plecat de la premisa că stilul/stilurile parentale practicate în familie influențează, într-o primă fază, apariția și menținerea comportamentului infracțional. Mai departe, tot familia, împreună cu alte părți (de exemplu, consilierul de probațiune, un mediu social schimbat, schimbarea locului de muncă, găsirea/schimbarea partenerului de cuplu...) este cea care va ajuta la instalarea desistării, primară, într-o primă fază și, apoi, secundară.

Studiind teoria desistării dar, mai ales cunoscând nenumărate cazuri din practica probațiunii, pot afirma în prezent că desistarea primară reprezintă, de cele mai multe ori, o etapă tranzitorie între comportamentul infracțional și cel non-infracțional (instalată în urma încetării primului). Și că în practica probațiunii ceea ce apare și poate fi analizată din punct de vedere sociologic este desistarea primară.

Un prim argument în favoarea desistării primare pleacă de la ideea conform căreia infractorii care se desistă pe perioade lungi nu demonstrează și o transformare semnificativă la nivel cognitiv (Bottoms, Shapland, Costello, Holmes & Muir, 2004, p. 371).

Cât privește legătura dintre stilurile parentale practicate și desistare, cercetările recente arată că acestea joacă un rol semnificativ (Smith et al., 2008). Studiile recente au evidențiat faptul că un stil parental autoritar, care combină limitele clare și disciplina cu sprijinul emoțional, poate fi asociat cu o desistare primară mai mare.

De exemplu, un studiu realizat de Smith (2008) a analizat influența stilului parental asupra delicvenței și apoi a desistării primare la adolescenți. Rezultatele au arătat că adolescenții care au crescut într-un mediu familial caracterizat de un stil parental autoritar au avut o probabilitate mai mare de a renunța la comportamentele delincvente înainte de vârsta adultă. Altfel spus, o combinație adecvată între limite și sprijin emoțional poate juca un rol esențial în promovarea desistării primare.

Completând cele spuse mai sus, e important de precizat că atât timp cât delincvenții sunt foarte minori, cu debut la vârsta de până în 15 ani și cât încă locuiesc cu familia, evoluția comportamentului infracțional va fi în strânsă legătură cu schimbarea stilului parental practicat. Dacă debutul infracțional a fost făcut în adolescența târzie, mai importantă e influența grupului de prieteni în alegerea sau nu a desistării. Deci, în acest caz, chiar dacă stilul parental își va schimba traiectoria și familia va fi implicată în procesul schimbării, influența ei va fi mult diminuată.

Deci, pe lângă stil parental și vârsta celui implicat în infracțiuni este un factor relevant în procesul schimbării, în procesul desistării.

Noutatea care stă la baza prezentei lucrări constă tocmai în alegerea celor zece studii de caz ce se subordonează scopului general. “Firul roșu” al tuturor acestor studii de caz constă în ghidarea analizei fiecăruia în baza ariilor tematice în așa fel încât să se contureze parcursul comportamentului delinvențional al minorului în corelație cu stilurile parentale.

3. Scopul și obiectivele lucrării doctorale

Orice proiect de cercetare doctorală începe cu o etapă în care sunt stabilite acțiunile viitoare. În acel moment se schițează ceea ce se dorește să se obțină. În mod concret, se stabilește un scop și se trasează niște obiective care vor ghida tot procesul de cercetare (ceea ce se va realiza și în lucrarea de față).

În acest context a apărut necesitatea unor răspunsuri validate științific la o serie de întrebări, cum ar fi:

- *Care sunt tipurile de infracțiuni cele mai frecvente în funcție de stilurile parentale?*
- *În ce măsură stilurile parentale influențează alegerea grupurilor de prieteni?*

- *Istoricul criminogen al familiei și prietenilor influențează adoptarea unei conduite infracționale?*
- *Care este impactul familiei, sub aspect de model parental constructiv, asupra prevenirii comportamentului infracțional?*
- *Care sunt modalitățile prin care minorii reacționează la presiunile familiei și/sau prietenilor?*
- *Care este gradul de conștientizare din partea minorilor aflați în evidența SP cu privire la impactul avut de stilul parental asupra dezvoltării personalității lor?*

Scopul lucrării

Analiza stilurilor parentale din cadrul familiilor minorilor aflați în evidența SP Iași și a modului în care acestea influențează adoptarea unui comportament infracțional.

Pentru atingerea scopului lucrării s-a folosit o metodologie calitativă îmbinându-se: “metoda experților”, interviul semi-structurat, observația participativă, studiul de caz și analiza documentelor. Corelarea acestor metode a facilitat colectarea informațiilor necesare realizării scopului propus.

Pentru îndeplinirea scopului cercetării, am avut în vedere următoarele **obiective**:

Obiectivul 1. Identificarea impactului stilurilor parentale asupra dezvoltării comportamentului infracțional din perspectiva minorilor/părinților.

Acest obiectiv conține cele mai relevante informații care contribuie la atingerea scopului lucrării. Totodată, în vederea realizării acestui obiectiv, am utilizat atât cercetarea bibliografică, cât și informațiile obținute prin intermediul interviurilor semi-structurate, studiilor de caz și a observației participative. În acest sens, au fost realizate interviuri cu ”experții”(consilierii de probațiune din cadrul Serviciului de Probațiune Iași și Brașov), iar ulterior, pentru aprofundarea informațiilor au fost realizate interviuri cu minori care au săvârșit fapte penale și se află în evidența SP Iași ca urmare a aplicării unei măsuri neprivative de libertate, precum și cu părinții acestora.

Obiectivul 2. Evaluarea modului în care stilul parental îi influențează pe minori în alegerea grupului de prieteni.

Acest obiectiv a fost atins prin colectarea de date ca urmare a aplicării interviurilor semi-structurate, a observației participative, a analizei documentelor și întocmirea studiilor de caz. În acest sens, s-a urmărit obținerea de informații de la minorii în cauză, de la părinții acestora, dar și de la specialiștii implicați în activitatea de supraveghere a acestora. Practic, s-a dorit obținerea mai multor perspective privind modul în care minorii își aleg anturajul.

De asemenea, pentru îndeplinirea acestui obiectiv s-a făcut apel și la studiile și articolele recente în domeniu. În acest fel, au fost corelate atât informațiile teoretice, cât și aspectele de ordin practic obținute în urma interviurilor.

Obiectivul 3. Explorarea gradului de transmitere între generații a stilurilor parentale și care au influențat adoptarea comportamentelor antisociale.

Și pentru atingerea acestui obiectiv a fost nevoie de corelarea informațiilor teoretice, din articole și studii, cu cele din practică. Totodată, întrebările din cadrul interviurilor au urmărit colectarea de date cu privire la modul în care anumite stiluri parentale s-au transmis trans-generațional, având astfel o influență asupra comportamentelor minorilor.

Obiectivul 4. Analiza mecanismelor de apărare (coping) ale minorilor care au comis infracțiuni ca răspuns la stilurile parentale manifestate în familie.

Pentru îndeplinirea acestui obiectiv s-a urmărit colectarea și selectarea acelor informații care evidențiază strategiile de adaptare („coping”) adoptate de către minori ca urmare a stilurilor parentale din cadrul familiei. Acest obiectiv a urmărit însă (prin atingerea lui) și modul în care desistarea și perseverența infracțională a minorilor pot fi utilizate ca și strategii de coping din perspectiva consecințelor pe termen lung.

3.1. Descrierea cercetării. Cercetarea de tip calitativ

Pentru atingerea scopului cercetării și implicit a obiectivelor, a fost nevoie să fie utilizat un anumit tip de cercetare care să înlesnească culegerea unui număr semnificativ de informații. În acest sens, cea mai potrivită metodă de cercetare este metoda calitativă.

Potrivit lui Creswell (2003,23), în selecția tipului de cercetare utilizat, următoarele aspecte vor fi luate în considerare: „experiențe personale, publicul pentru care se scrie și problema cercetată”.

De asemenea, conform studiilor (Leedy, Ormrod, 2001) cercetarea reprezintă procesul prin care se colectează, se analizează și se interpretează datele obținute cu scopul pentru a obține o înțelegere mai profundă a unui fenomen. Procesul de cercetare este organizat în: „definirea scopului cercetării”, „managementul datelor obținute”, precum și „transmiterea rezultatelor în conformitate cu direcțiile existente”. Indicațiile oferite de cadrele și liniile directoare oferă cercetătorilor informații despre conținutul și modalitatea de desfășurare a cercetării. (Williams, 2007, 65).

Cercetarea de tip calitativ furnizează informații în detaliu despre experiențele participanților, permițând ascultarea vocii și identificarea gesturilor pe durata întregului proces de cercetare (Creswell, Garrett, 2008, 322).

Abordarea calitativă presupune identificarea comportamentului din perspectiva celor care participă la cercetare. O componentă esențială a acestei abordări constă în observarea și înregistrarea comportamentului participanților în timpul desfășurării activităților. Cercetătorul își asumă rolul de observator, monitorizând atent acțiunile și interacțiunile, pentru a captura detalii relevante și a interpreta subtilitățile comportamentului subiecților studiați. În această manieră, în abordarea calitativă, cu ajutorul întrebărilor deschise, cunoașterea interviuatului se face în manieră directă (Creswell, 2003:21).

Pe de altă parte, literatura de specialitate postulează că în cercetarea calitativă întrebările deschise sunt predominante, oferind în acest fel participanților oportunitatea de a răspunde în manieră proprie, folosind cuvintele lor în așa manieră încât răspunsul să nu fie forțat. În acest context, întrebările deschise au abilitatea de a „evoca răspunsuri semnificative și neprevăzute de cercetător, bogate și explicative”. Ele oferă cercetătorului flexibilitatea de a explora și investiga răspunsurile inițiale ale participanților (Mack, et. al. 2005, 4). Prin urmare, în cadrul cercetării, persoanele intervievate au fost solicitate să răspundă la întrebări specifice care să le determine să-și amintească și să împărtășească experiențele personale.

Metoda calitativă se focusează și pe identificarea, respectiv înțelegerea experiențelor, perspectivelor, gândurilor și emoțiilor pe care participanții la cercetare le au, motiv pentru care putem spune că aceasta explorează realitatea. Cu alte cuvinte, prin practicile interpretative specifice, cercetarea calitativă face lumea vizibilă localizând în această manieră situația persoanei. Deși cercetarea calitativă în domeniul criminologiei a fost recunoscută cu mare dificultate de către cercetători, potrivit lui Tewksbury(2009, 38-39), aceasta asigură „o adâncime de înțelegere a infracțiunilor, infractorilor și funcționării sistemului de justiție care o depășește cu mult pe cea oferită de analize statistice”. Totodată, acesta apreciază că studiul calitativ prezintă cunoștințe „mai informative, mai bogate și oferă înțelegeri îmbunătățite în comparație cu cele care pot fi obținute prin cercetarea cantitativă”.

În același context, Tewksbury subliniază că cercetarea calitativă se remarcă prin faptul că „se concentrează pe sensurile, trăsăturile și caracteristicile defnitorii ale unor evenimente, oameni, interacțiuni, cadre/culturi și experiență”. Potrivit aceluiași autor (*ibidem*, 43), se constată că în cercetarea calitativă, datele utilizate sunt rezultatul interviurilor individuale, observațiilor directe și analizelor de conținut calitativ.

Ținând cont de toate aceste aspecte specifice, pentru a obține o gamă complexă de informații, metodele de cercetare calitativă s-au transformat în instrumente veritabile în cadrul cercetărilor. Cercetarea calitativă oferă în primul rând informații valoroase asupra populației studiate, contribuția sa fiind una vastă și care oferă datele necesare scopului cercetării(Mack, et al, 2005: 6). Combinarea diferitelor tehnici de cercetare calitativă și aderarea la pașii metodologici stabiliți au permis o abordare multi-perspectivă a acestei teme. Cercetarea calitativă oferă anumite perspective valoroase asupra populațiilor de studiu. Contribuția cercetării calitative este vastă și produce date esențiale în privința scopului cercetării (Mack, et al, 2005: 6). Combinarea diferitelor tehnici de cercetare calitativă și aderarea la pașii metodologici stabiliți au permis o abordare multi-perspectivă a acestei teme.

3.2. Demers metodologic

În raport cu obiectivele propuse, cercetarea de față a fost concepută ca un studiu calitativ, descriptiv care a urmărit să ofere răspunsuri/clarificări la următoarele aspecte:

să dezvăluie și să analizeze experiențele minorului și a unuia dintre părinți în manieră autobiografică, utilizând metoda *interviului de tip semi-structurat* și a *observației participative*, în așa fel încât să dea un sens și o semnificație evenimentelor și experiențelor personale.

Pentru cunoașterea *interacțiunilor consilierului de probațiune cu diada minor – părinte* cu privire la modul în care stilul parental a contribuit la adoptarea unui comportament antisocial în cazul minorilor care au săvârșit infracțiuni, am folosit *metoda experților*, aplicând *experților* (un număr de 40 de consilieri de probațiune din cadrul Serviciului de Probațiune Iași și Brașov) un chestionar tematic structurat pe 3 domenii care să surprindă dimensiunile principale ale studiului, respectiv legătura dintre tiparele comportamentale din familie și internalizarea lor de către minori, influența stilurilor parentale asupra comportamentelor infracționale ale minorilor, precum și impactul pedepsei asupra propriei persoane și a mediului familial.

Pentru *analiza experiențelor minorului și a unuia dintre părinți* s-a utilizat *interviul individual de tip semi-structurat, observația participativă, studiul de caz și analiza documentelor*. Au fost folosite întrebări închise, la care se putea răspunde cu „da” sau „nu”, și întrebări deschise, în care respondenții și-au putut spune opiniile fără constrângere.

Ghidul de interviu, ca instrument de cercetare, a fost construit în așa manieră încât întrebările deschise să ocupe un loc predominant, modalitate prin care să fie explorată o cantitate cât mai mare de informații. Mai întâi au fost câteva întrebări specifice (de exemplu, gen, clasă, vârstă, experiență, educație), urmate de versiuni (deschise) ale întrebărilor de opinie. Prin utilizarea acestor metode de cercetare în combinație, am reușit să obținem o varietate extinsă de informații.

După cum precizam și mai sus, planul strategiei de cercetare este bazat în principal pe metoda calitativă, aspect determinat de faptul că fenomenul studiat evoluează în timp și nu poate fi definit printr-un început și un sfârșit precis delimitate. În literatura privind procesul de desistare se admite faptul că schimbarea privind săvârșirea de infracțiuni și desistarea nu sunt evenimente unice care au loc la un moment dat în timp, ci sunt procese complexe care au loc în circumstanțe specifice la un moment bine definit.

În ceea ce privește caracteristicile menționate anterior ale proceselor de schimbare în săvârșirea infracțiunilor și desistării, este mai benefică examinarea amănunțită a biografiilor cazurilor de schimbare decât a le număra. Mai concret, numărul persoanelor care au ajuns în faza de desistare este mai puțin relevant în comparație cu modul în care au parcurs pașii către finalitatea acestui proces.

În consecință, observația participativă și interviurile individuale semi-structurate reprezintă cele mai adecvate metode de a analiza aceste procese.

Pentru a duce la bun sfârșit demersul cercetării, acesta a fost împărțit în trei etape principale:

- Consultarea literaturii de specialitate;
- Aplicarea „chestionarului explorativ destinat experților”, din care au fost preluate informații cheie;
- Realizarea unor deplasări pe teren pentru colectarea informațiilor necesare elaborării studiilor de caz, situație în care au fost utilizate instrumente precum interviurile semi-structurate, observația participativă și analiza documentelor;

În prima etapă s-a consultat literatura de specialitate disponibilă prin intermediul bibliotecii fizice și a celei electronice.

În a doua etapă, pentru a culege informații privind interacțiunile consilierului de probațiune cu diada minor – părinte și a modului în care stilul parental a contribuit la adoptarea unui comportament antisocial în cazul minorilor care au săvârșit infracțiuni s-a aplicat în rândul consilierilor din cadrul Serviciului de Probațiune Iași „chestionarul explorativ destinat experților”.

În ultima etapă, au fost realizate interviuri semi-structurate completate de observația participativă atât cu minorii care au săvârșit fapte penale și se afla în evidența Serviciului de Probațiune Iași, cât și cu unul dintre părinții acestora. În această manieră au fost obținute informații consistente. Pentru a derula interviurile au fost realizate deplasări la domiciliul minorilor, după ce în prealabil, atât ei, cât și părinții acestora, și-au dat acordul, cu privire la participarea la acest studiu.

La final, după colectarea datelor în maniera menționată anterior, a fost efectuată o evaluare a acestora, selectând cazurile cele mai reprezentative, iar apoi au fost parcurse demersurile pentru întocmirea studiilor de caz. În acest sens, s-au studiat dosarele de probațiune, precum și alte documente semnificative din cadrul Serviciului de Probațiune Iași, s-au adresat întrebări suplimentare consilierilor de probațiune acolo unde a fost cazul, în baza acestora au fost alcătuite și studiile de caz.

Implementarea studiilor de caz a deschis calea spre exploatarea interviului de tip semi-structurat pentru colectarea datelor, a observației participative și a analizei de documente. Această componentă finală a fost pusă în practică pentru a scoate în evidență punctele esențiale ale diferitelor etape, subliniind elementele de primă importanță.

A doua și a treia etapă a cercetării de teren s-au realizat începând cu luna ianuarie 2019 și până în ianuarie 2020, perioadă în care s-au adunat cele mai relevante date ale studiului. Metoda utilizată pentru a identifica participanții la studiu este metoda selecției în instituție. Menționăm

că interviurile cu minorii și cu părinții acestora au avut loc după efectuarea interviului de evaluare pre-sentențial, respectiv din momentul în care aceștia au intrat în evidența Serviciului de Probațiune Iași ca urmare a dispunerii unei măsuri educative neprivative de libertate.

4. Universul cercetării

Atingerea obiectivelor studiului presupune raportarea la **trei categorii distincte de subiecți**:

1. Primul grup este format din *consilierii de probațiune* din cadrul Serviciului de Probațiune Iași și Brașov, practicieni din domeniul intervenției psihosociale care interacționează în mod direct și nemijlocit cu persoanele care comit infracțiuni.

2. Al doilea grup este format din *minori*(minori care, conform definiției – au săvârșit fapta în minorat) cu vârsta de până în 25 de ani, care au săvârșit cel puțin o infracțiune și care se află în supravegherea Serviciului de Probațiune Iași.

3. Al treilea grup este format din părinții minorilor care se află în supravegherea Serviciului de Probațiune Iași ca urmare a faptului că au săvârșit cel puțin o infracțiune.

Odată ce subiecții au fost familiarizați cu identitatea cercetătorului, scopul cercetării, obiectivele studiului și modul în care informațiile colectate vor fi utilizate, participanții au fost implicați în cercetare. Demersul de cercetare a fost realizat după obținerea consimțământului scris al fiecărui participant care și-a exprimat, în manieră liberă, opțiunea de a participa la studiu. În cazul minorilor, s-a solicitat, în continuare și acordul părinților sau a tutorilor.

Criterii de selecție a participanților din primul grup

Primul grup de subiecți investigat este format din 40 de “experți”(consilieri de probațiune din cadrul Serviciului de Probațiune Iași și Brașov). Numim “experți” specialiștii din domeniul intervenției psiho-sociale care au relații directe și nemijlocite cu persoane care săvârșesc infracțiuni.

Am optat pentru metoda de eșantionare intenționată, o metodă calitativă, non-probabilistică, pentru selecția primului grup de participanți la studiul. Grupul de participanți la studiu format din consilieri de probațiune a fost restrâns la consilierii de probațiune care au obținut gradul profesional I, ceea ce înseamnă un minim de 6 ani de probațiune, experiență profesională care presupune parcurgerea unor cursuri de formare profesională continuă, precum și susținerea unuia sau mai multor examene de avansare în grade profesionale pentru progresul în cariera profesională. (susținerea unor lucrări cu caracter științific, ceea ce implică studiu individual).

Particularitățile grupului de cercetare format din cei 40 de consilieri de probațiune arată că majoritatea sunt persoane de sex feminin: 31 femei și 9 bărbați, având vârsta cuprinsă 28 - 55 ani.

Consilierii de probațiune respondenți au următoarele specializări: asistență socială, drept,

pedagogie, psihologie. Studiile lor se situează la nivel licență, master și doctorale, iar vechimea în funcție este cuprinsă între 3 și 20 de ani.

Criterii de selecție a participanților din al doilea grup și al treilea grup:

Participanții la cercetare din primele două grupuri vor fi selectați folosind metoda eșantionării intenționate. În cazul primului grup (15 de minori aflați în evidența Serviciului de Probațiune Iași) criteriile de selecție vor fi următoarele:

- Minorul răspunde penal și a săvârșit cel puțin o infracțiune;
- Vârsta maximă 25 ani;
- Minorul mai are cel puțin 6 luni de supraveghere.

În cazul celui de al treilea grup de participanți la cercetare (15 de părinți/tutori) criteriile de selecție sunt date de calitatea de părinte/tutore a minorului aflat în evidența Serviciului de Probațiune.

4.1. Metode, tehnici și instrumente folosite privind culegerea informațiilor

Colectarea datelor a necesitat folosirea unor metode și instrumente de cercetare. Pentru a putea realiza studiul propus au fost îmbinate mai multe metode de cercetare cum ar fi: interviul semi-structurat, observația participativă și studiul de caz.

De asemenea, triangularea a fost folosită pentru realizarea studiului de caz, combinând astfel trei metode de cercetare: analiza documentelor, interviurile semi-structurate și observația participantă.

Libertatea de a decide asupra metodelor de cercetare folosite a facilitat folosirea metodelor alese în așa manieră încât să obținem cantități complexe de informații.

Metoda experților

Pentru construirea ghidului de interviu necesar interviuării minorilor aflați în supravegherea Serviciului de Probațiune și a părinților acestora am optat pentru aplicarea unui chestionar explorativ destinat experților (consilierii de probațiune). Chestionarul explorativ este compus din trei întrebări deschise structurate pe 3 arii tematice și care vizează domeniile principale ale studiului, respectiv legătura dintre tiparele comportamentale din familie și internalizarea lor de către minori, influența stilurilor parentale asupra comportamentelor infracționale ale minorilor, precum și impactul pedepsei asupra propriei persoane și a mediului familial. La fiecare dintre întrebări li s-a solicitat consilierilor să genereze câte 5 aspecte care să reflecte modul în care stilurile parentale influențează adoptarea unor comportamente infracționale în rândul minorilor aflați în evidența Serviciului de Probațiune.

Interviul semi-structurat

Principala metodă utilizată în acest studiu a fost interviul, iar ca tip de interviu a fost ales interviul semi-structurat. Utilizarea acestui tip de interviu a permis luarea în considerare a unui set prestabilit de teme și întrebări. Ca instrument de cercetare a fost utilizat un ghid de interviu, iar analiza finală a rezultatelor obținute în urma interviurilor a fost una tematică, având ca punct de plecare temele ariilor tematice folosite la construirea ghidului de interviu.

Potrivit lui Turner (2010) interviul este apreciat ca fiind una dintre cele mai însemnate metode calitative de colectare a datelor fiind folosită în cadrul cercetărilor din domeniul științelor sociale. De asemenea, metoda interviului este utilizată în mod frecvent ca o anchetă preliminară pentru colectarea datelor. Efectuarea interviurilor ca parte a cercetării calitative necesită o planificare și o pregătire atentă(Qu, Dumay, 2011: 239).

Astfel, în raport cu această definiție, se poate argumenta faptul că interviul reprezintă o etapă însemnată în colectarea și furnizarea de informații esențiale pentru studiul fenomenului investigat, iar un interviu bine structurat poate fi o sursă reală de aprofundare a cunoștințelor despre o anumită problemă. În același timp, eșantionul nu trebuie să fie neapărat reprezentativ, deoarece scopul cercetărilor realizate prin metoda de interviu este de a explora cauzele și efectele unui fenomen, mai degrabă decât de a generaliza rezultatele(Creswell, 2005).

În ceea ce privește avantajele interviurilor față de alte metode calitative, Creswell (2009) a remarcat că această metodă permite participanților să ofere informații semnificative, pentru subiectul cercetat, cercetătorul deținând, în același timp, controlul asupra direcției în care se îndreaptă răspunsurile participanților, în acest mod, interviul fiind folositor și în situația în care participanții nu pot fi observați în maniera directă(Creswell, 2009: 138).

În termeni generali, interviul poate fi împărțit în trei categorii principale: structurat, semi-structurat și nestructurat (Newburn, 2007: 903).

În multe studii, clasificarea interviurilor se bazează pe modul în care sunt structurate întrebările de interviu sau pe cât de bine reușește interviul să obțină răspunsuri de la participanți. Pornind de la tipurile de întrebări adresate respondenților, Snelson(2016) clasifică interviurile în: interviu structurat, interviu semi-structurat, interviu deschis, făcând mențiunea că fiecare dintre acestea este administrat în baza unui ghid de interviu(Snelson, 2016: 3).

În lucrarea sa, Creswell(2009) prezintă o altă clasificare pornind de la modul în care sunt colectate informațiile: interviu față în față, interviu prin telefon, interviu prin intermediul internetului(prin mijloace de comunicare care presupun accesul la internet).

Pentru derularea studiului am ales ca principală metodă de colectare a datelor interviul semi-structurat care, potrivit lui Chelcea(2001: 126), este tipul de interviu care oferă cea mai mare adaptabilitate și tratează teme și ipoteze dinainte stabilite. De asemenea, acest tip de interviu a fost

ales pentru că scopul său este de a oferi o minimă orientare pentru discuții, astfel încât cercetătorii și participanții să poată aborda "cheia pentru cercetare"(Băban, 2010: 42).

În aceeași nota, Piercy(2004), menționează că interviurile semi-structurate includ întrebări deschise și întrebări care solicită informații mai detaliate, iar răspunsurile participanților sunt elaborate într-un mod care conferă experiențelor lor o semnificație specială și contribuie la înțelegerea situației lor(Piercy, 2004: 9)

Newburn (2007). subliniază că utilizarea metodei interviului semi-structurat este justificată prin flexibilitatea pe care o oferă ghidul de interviu. Aceasta permite cercetătorului să utilizeze întrebări adiționale (de asistare sau clarificare) alături de cele prestabilite pe durata întregului interviu. Interviurile semi-structurate conferă cercetătorului suficientă libertate și spațiu pentru a explora temele de interes.

O altă justificare pentru adoptarea interviului semi-structurat ca metodă centrală în cercetare este că, pe durata desfășurării interviului, există oportunitatea de a reveni la întrebările principale în cazul în care răspunsurile oferite de persoanele intervievate sunt neclare sau insuficient definite. În plus, acest gen de interviu ne dă posibilitatea de a reajusta întrebările în funcție de gradul de înțelegere al participanților. A fost esențial, atât pentru minorii intervievați, cât și pentru părinții acestora, să intercalăm întrebări adiționale pentru a distinge cuvintele esențiale.

Un alt motiv pentru utilizarea metodei interviului este acela că permite stabilirea unei relații apropiate cu participanții. Conform lui Newburn, în cadrul interviurilor directe, este crucial să se stabilească o conexiune între interviuat și interviuator. Scopul este de a-l determina pe participant să se exprime, să împărtășească o poveste într-un mod care să-l facă să se simtă confortabil. (Newburn, 2007: 904).

Un alt argument în favoarea interviurilor semi-structurate ca metodă principală de cercetare este faptul că se pot aplica față în față si, în acest fel permite cercetătorului contactul direct nu doar cu răspunsurile respondentului cât și cu aspectele non-verbale ale acestora care completează răspunsurile lor verbale. Astfel, în cazul realizării interviurilor atât cu minorii cât și cu părinții acestora interviuatorul a avut acces într-o manieră facilă la conținutul non-verbal al acestora din momentul interviurii. În acest fel, chiar dacă răspunsurile oferite de respondenți puteau fi considerate ca fiind spontane reacția lor la întrebarea adresată a putut fi observată și analizată(în acest sens, în cazul în care răspunsul acestora indică o anumită direcție, mimica, gestică, tonul vocii din momentul adresării întrebării puteau conduce către o altă concluzie).

Prin urmare, cea mai importantă metodă de cercetare utilizată pentru a obține informații consistente pentru acest studiu a fost cea a interviurilor semi-structurate față în față, iar pentru a

utiliza această metodă, a fost elaborat un ghid de interviu, și folosit ca instrument de cercetare în această primă etapă.

Interviurile au fost efectuate folosind ghiduri de interviu concentrate pe arii tematice specifice. În elaborarea **ghidului de interviu** pentru minori și părinți s-au luat în considerare **3 arii tematice**. Ghidurile de interviu au fost elaborate respectând aspectele etice, pe baza literaturii de specialitate.

Pentru derularea interviurilor semi-structurate am folosit ca *instrument* ghidul de interviu tematic. Autorii Qu și Dumay definesc ghidul de interviu tematic ca un set de întrebări elaborate pe baza unor teme prestabilite, având drept scop obținerea de răspunsuri detaliate. O concentrare pe una sau mai multe arii tematice din interviu oferă acestuia un accent puternic asupra direcției în care este îndreptată conversația cu privire la subiectele și problemele de cercetare(Qu, Dumay, 2011: 246).

În plus, pe lângă interviul semi-structurat, a fost folosită metoda observației, în varianta ei *participativă*. Această metodă a furnizat o varietate mai mare de informații. În cele ce urmează, vom detalia aspectele fundamentale care stau la baza opțiunii pentru utilizarea metodei observației participative.

Observația este o metodă foarte importantă atunci când se încearcă să se surprindă cât mai amănunțit anumite aspecte. Este o metodă care urmărește să înțeleagă în mod direct, la fața locului, organizarea cercetării, precum și felul în care se transmit și se recepționează mesajele. „Ignoranța metodică cere ca, pătrunzând în lumea socială, să avem conștiința că pătrundem în necunoscut, pregătiți să facem descoperiri care ne vor surprinde și deconcentra”(Chelcea, 2004: 178).

Metoda observației este folosită într-o varietate de cercetări calitative(Newburn, 2007: 899). Prin examinarea cercetărilor calitative disponibile, se constată că observația participativă este adesea utilizată în asociere cu alte metode calitative. Împreună cu alte metode, aceasta este o metodă calitativă care aduce un plus de cunoaștere la cercetarea calitativă. Observația participativă presupune ca cercetătorul să se implice total sau parțial în situațiile sociale investigate și își folosește introspecția sau memoria sa socială pentru a înregistra datele și informațiile post-festum(Dafinoiu, 2002: 65).

Cu ajutorul observației participative, a fost posibilă studierea relației dintre părinte-copil sub aspectul implicațiilor stilului parental manifestat în cadrul familiei în sensul că au putut fi colectate date despre stilurile de atașament din cadrul familiei, precum și a modului de raportare a minorului la autoritatea parentală.

Cazurile de referință ale minorilor implicați în cercetare au fost alese după realizarea interviurilor semi-structurate și a observațiilor, revenindu-se asupra acestora cu un set de întrebări reformulate în vederea elaborării unor studii de caz. Pentru demersul de întocmire a studiilor de caz, alături de minori au fost abordați și consilierii de probațiune și, în unele cazuri și părinții minorilor.

Realizarea studiilor de caz a presupus folosirea interviurilor semi-structurate ca modalitate de a colecta informațiile, utilizarea observației participative și analiza documentelor.

Studiul de caz, ca metodă de cercetare calitativă, explorează un fenomen într-un context utilizând diverse surse de date. Aceasta garantează descoperirea și înțelegerea fenomenului în cauză (Baxter & Jack, 2008).

Yin consideră că studiul de caz este o "strategie de cercetare" care adaugă un plus de cunoaștere despre indivizi, grupuri și fenomene (Yin, 2005: 18). Mai mult, autorul susține că utilizarea studiului de caz ca metodă de cercetare permite cercetătorilor să obțină informații valoroase despre evenimentele care au loc în viața de zi cu zi a indivizilor. Acest lucru devine posibil prin identificarea și analizarea atentă a unor aspecte specifice care sunt relevante pentru subiectul cercetat (Yin, 2005: 18).

Pe de altă parte, folosirea interviului semi-structurat în colectarea informațiilor a avut o strânsă legătura cu scopul cercetării și anume - Analiza stilurilor parentale din cadrul familiilor minorilor aflați în evidența SP Iași și a modului în care acestea influențează adoptarea unui comportament infracțional. După cum precizează Yin, realizarea interviurilor „reprezintă una din cele mai însemnate surse de informații pentru conceperea unui studiu de caz” (Yin, 2005: 114).

Una dintre caracteristicile unui studiu de caz este utilizarea mai multor surse de date, ceea ce adaugă credibilitate constatărilor, iar printre acestea menționăm: interviul, analiza documentelor, observația directă, observația participativă. Fiecare sursă de date este o piesă din puzzle și, împreună, contribuie la înțelegerea fenomenului de către cercetător (Patton, 1990).

O ultimă etapă a avut în vedere implementarea informațiilor obținute în urma observației participative, acordând o atenție deosebită frazelor, gesturilor, expresiilor faciale și aspectele particulare ale interviuatului (Stake, 1995: 52).

Astfel, prin utilizarea triangulării metodelor calitative (Gray, 2009: 199-216), studiile de caz au fost întocmite prin *analiza documentelor* disponibile, utilizarea *interviurilor semi-structurate* și implementarea *observației participative*. În cadrul cercetării, dosarele de probațiune ale minorilor interviuați au fost folosite ca surse de documentare.

5. Structura lucrării

Pentru o bună corelație între cercetarea de pe teren și aspectele teoretice, lucrarea este structurată în șapte capitole, primele patru sunt teoretice, al cincilea prezintă cadrul metodologic, iar ultimele surprind informațiile preluate din cercetarea practică.

În *primul capitol* au fost prezentate cele mai relevante tendințe pe plan european legate de familie în forma ei actuală, conturându-se aici caracteristicile familiei moderne și postmoderne. Tot

aici sunt detaliate provocările și tendințele pe plan european ale familiei. Dintre provocările cu care se confruntă familia europeană enumerăm: schimbările demografice, îmbătrânirea populației, migrația, schimbările economice și culturale, concilierea vieții familiale și profesionale, precum și evoluțiile legislative și sociale. În același timp, sunt prezentate în contrabalanță și tendințele emergente, cum ar fi diversitatea familială, egalitatea de gen, digitalizarea și tehnologia care reconfigurează modul în care se formează, funcționează și interacționează membrii unei familii.

De asemenea, tot în primul capitol sunt evidențiate cele mai relevante tendințe europene asociate cu familia în configurația sa contemporană, conturând trăsăturile specifice ale familiei moderne și postmoderne.

Al doilea capitol se axează pe analiza rolului educațional al familiei în procesul de socializare al minorilor, dar și în cel de alegere a prietenilor și de asumare a educației școlare. Se subliniază aici că susținerea și consolidarea unui mediu familial sănătos și echilibrat este esențială în modelarea și instruirea adecvată a minorilor, aspect care favorizează o bună adaptare socio-emoțională sănătoasă, dezvoltarea abilităților sociale, precum și creșterea rezilienței. Perspectiva sociologică asupra dinamicii familiale și intervenția acesteia poate avea o contribuție semnificativă în modelarea unui mediu pozitiv pentru evoluția copiilor.

Al treilea capitol este destinat identificării și analizei factorilor de risc și factorilor protectivi în delinquența juvenilă. Practic, aici se analizează conceptul delinvenței juvenile, făcându-se referire la procesul de tranziție al minorului de la victimizare, la autovictimizare și risc infracțional.

Cel de-al patrulea capitol a constat în expunerea teoriilor și modelelor explicative din delinquența juvenilă, mai exact ale desistării. Capitolul începe cu selecții din literatura de specialitate ce se focalizează pe procesul și factorii ce sprijină individul în abandonarea comportamentului infracțional, adică să încheie cariera de infractor. Se subliniază că există o multitudine studii ce abordează aspecte sau momente diferite ale fenomenului. Totuși, literatura scoate în evidență două modalități de explicare a desistării: ca un situație statică și ca un proces.

În continuarea capitolului, sunt evidențiate trei perspective principale referitoare la desistare: perspectiva ontogenetică, perspectiva sociogenică și perspectiva agentivității.

În final, sunt puse față în față stilurile parentale și desistarea (primară și secundară).

Al cincilea capitol se axează pe metodele de cercetare folosite în cadrul studiului efectuat, abordând totodată și instrumentele de colectare a datelor (chestionarul aplicat consilierilor de probațiune, ghidurile de interviu aplicate diadei minor-părinte). Totodată, în acest capitol sunt prezentate și aspectele etice ale cercetării, oferind amănunte cu privire la respectarea principiilor etice în cadrul realizării interviurilor.

Al șaselea capitol este destinat analizei datelor, urmărindu-se în permanență explorarea stilurilor parentale practicate în cadrul familiilor analizate și impactul acestora asupra apariției comportamentelor antisociale la minori. În prima parte este prezentată o analiză a rezultatelor obținute în urma aplicării chestionarului experților(consilierii de probațiune). În acest scop, s-a calculat inițial frecvența aspectelor identificate de aceștia, pe cele 3 dimensiuni(istoric familial/istoric personal, raportul dintre stilurile parentale și experiența infracțională, pedeapsa și impactul pedepsei). Apoi, sunt prezentate și analizate constatările cercetării rezultatelor.

În a doua parte sunt detaliate zece studii de caz ce stau la baza identificării legăturii dintre stilul parental practicat și adoptarea de comportamente antisociale de către minori. În esență, această secțiune a fost concepută pentru a sublinia elementele centrale care constituie fundamentul obiectivelor de cercetare.

În *ultimul capitol, cel de al șaptelea*, sunt expuse concluziile cercetării, limitele acesteia, precum și recomandările pentru cercetările viitoare.

6. Concluzii generale ale studiului

Pentru analiza *rezultatelor obținute în urma aplicării chestionarului de explorare destinat experților(consilierii de probațiune)*, s-a calculat inițial **frecvența** aspectelor identificate de aceștia, pe cele 3 dimensiuni(istoric familial/istoric personal, raportul dintre stilurile parentale și experiența infracțională, pedeapsa și impactul pedepsei) și abia ulterior s-a trecut la analiza acestora.

Prima constatare principală a cercetării întâi calitative arată că, în totalitate, consilierii de probațiune care au răspuns în această etapă la ghidul aplicat au raportat legătura strânsă dintre mediul familial și tiparele comportamentale din familie și preluarea lor, internalizarea și aplicarea în viața de zi cu zi. Mai concret, rezultatele arată:

- stilurile parentale folosite în extrem, fie foarte permisiv, fie control exagerat, au efecte negative asupra dezvoltării emoționale ale copilului;
- la minori le sunt ignorate emoțiile de către părinți, dezvoltând astfel carențe de ordin afectiv;
- copiii crescuți într-un mediu în care cel puțin unul dintre părinți a avut comportament abuziv și/sau adictiv au diferite repercursiuni: stimă de sine scăzută; o capacitate scăzută de autocontrol; însușirea, de multe ori, a modelului/comportamentului văzut/trăit;
- familiile cu un istoric infracțional influențează direct comportamentul viitorului adult;
- lipsa de comunicare în cadrul familiei, mai ales dintre tânăr și persoana recunoscută ca fiind autoritatea, apare în mod frecvent.

perpetuează comportamentul părinților, tiparele și traumele emoționale trăite în familie, fie le accentuează și le dau alte valențe.

A doua constatare principală a cercetării întâi, apărută în urma centralizării răspunsurilor consilierilor la domeniul *Stiluri parentale și experiența infracțională*, este că modelele parentale des-adaptative determină la minori probleme, blocaje comportamentale sau chiar tipare comportamentale infracționale, altfel spus fie perpetuează comportamentul părinților, tiparele și traumele emoționale trăite în familie, fie le accentuează și le dau alte valențe.

A treia constatare principală a cercetării întâi, apărută în urma centralizării răspunsurilor consilierilor la domeniul *Pedeapsa și impactul pedepsei*, scoate în evidență rolul extrem de important al consilierului de probațiune, prin activitățile pe care le derulează pe parcursul perioadei de supraveghere, mai ales a celor de consiliere psihologică. Tot aici e relevant de subliniat rolul hotărâtor al familiei în procesul de desistare.

În *ultima etapă a cercetării*, cea mai amplă și mai importantă, sunt detaliate **zece studii de caz** ce stau la baza identificării legăturii dintre stilul parental practicat și adoptarea de comportamente antisociale de către minori. În esență, această parte a fost implementată cu scopul de a accentua elementele cheie care fac cadrul obiectivelor cercetării.

Pentru realizarea studiilor de caz au fost realizate interviuri semi-structurate completate de observația participativă atât cu minorii care au săvârșit fapte penale și se află în evidența Serviciului de Probațiune Iași, cât și cu unul dintre părinții acestora. În această manieră au fost obținute informații consistente. Pentru a derula interviurile au fost realizate deplasări la domiciliul minorilor, după ce în prealabil, atât ei, cât și părinții acestora, și-au dat acordul, cu privirea la participarea la acest studiu.

La final, după colectarea datelor în maniera menționată anterior, a fost efectuată o evaluare a acestora, selectând cazurile cele mai reprezentative, zece la număr, iar apoi au fost parcurse demersurile pentru întocmirea studiilor de caz. În acest sens, s-au studiat dosarele de probațiune, precum și alte documente semnificative din cadrul Serviciului de Probațiune Iași, s-au adresat întrebări suplimentare consilierilor de probațiune acolo unde a fost cazul, în baza acestora au fost alcătuite și studiile de caz.

Utilizarea studiilor de caz a făcut posibilă folosirea interviurilor ca metodă de obținere a informațiilor, a observației participative și a studiului de dosare. Această secțiune finală a fost implementată pentru a evidenția aspecte importante ale diferitelor faze ale comportamentului

Tehnica folosită pentru identificarea participanților la cercetare este metoda selecției în instituție. Menționăm că interviurile cu minorii și cu părinții acestora au avut loc după efectuarea interviului de evaluare pre-sentențial, respectiv din momentul în care aceștia au intrat în evidența Serviciului de Probațiune Iași ca urmare a dispunerii unei măsuri educative neprivative de libertate.

Înainte de a formula concluziile ultimei și celei mai importante etape a cercetării, e important de menționat că au fost intervievate 15 diade tânăr-părinte din care au fost selectate cele mai relevante **10 studii de caz.**

Acești 10 minori se aflau în evidența Serviciului de Probațiune Iași pentru diverse **infrațiuni**, cum ar fi: constituirea unui grup organizat, trafic de droguri de mare risc în formă continuată, introducerea în țară, fără drept, de droguri de mare risc; furt calificat în formă continuată; trafic de droguri de mare risc; carieră infracțională(17 infracțiuni pe teritoriul Italiei și 14 fapte penale în România); tentativă de tâlhărie calificată; conducerea unui vehicul fără permis de conducere, furt în scop de folosință, furt calificat; tâlhărie calificată; furt calificat; lovire și alte violențe; pornografie infantilă în formă continuată - două acte materiale, șantaj și pornografie infantilă în forma expunerii.

Pentru fiecare din cele zece cazuri, analiza fiecăruia a respectat un anumit algoritm, aspect ce a asigurat și o structurare eficientă a rezultatelor obținute ce a cuprins: sursele de informații utilizate, relațiile dintre membrii familiei înainte de implicarea minorului în infracțiune, stilurile parentale manifestate în cadrul familiei, atașamentul minorului și comunicarea în familie, anturajul și preocupările de timp liber, mecanismele de coping ale minorului la stilul parental, școlarizarea, debutul comportamentului infracțional și istoricul infracțional, contactul consilierului de probațiune cu diada minor-părinte, dimensiunea sprijinului emoțional și material din partea părinților înainte și după infracțiune, relația cu serviciul de probațiune și experiența infracțională, comportamentul lui după 12luni de la faptă.

Din cele zece studii de caz, **desistarea** a apărut la **patru** dintre minorii supuși analizei: P.G., T.G., V.I.L. și E.D.A. La toți ceilalți comportamentul infracțional a continuat, la unii chiar a escaladat, trecând la infracțiuni mult mai grave.

Sintetizând, caracteristicile principale ale celor la care s-a instalat desistarea sunt:

- Conștientizarea consecințelor negative ale comportamentului
- Sprijinul emoțional și educativ primit de la cel puțin unul din părinți
- Interacțiunea pozitivă cu Serviciul de Probațiune și consilierul său
- Existența și exprimarea dorinței de a evita încălcarea legii pe viitor
- Planuri de continuare a școlarizării
- Existența dorinței de a-și construi un viitor de succes
- Schimbări în modul de comunicare în cadrul familiei
- Schimbări în stilurile parentale practicate , precum și în coerența unui model sau altul
- Instalarea echilibrului între implicarea afectivă și responsabilitatea parentală
- Stabilirea și aplicarea unor limite și a unor reguli clare de către părinți.

Practic, ceea ce s-a desprins cu ușurință din cele patru studii de caz în care s-a luat decizia de desistare, este că stilurile parentale incoerente sau stilurile parentale extreme pot contribui la dezvoltarea comportamentului infracțional al minorului. Mai mult, absența unui model parental coerent, comunicarea inadecvată și lipsa sprijinului emoțional pot genera frustrări și disconfort emoțional, determinând minorul să caute modalități de exprimare a acestor sentimente, inclusiv prin comportament infracțional. Într-un astfel de context, este important ca părinții să găsească un echilibru între implicarea afectivă și responsabilitatea parentală, să ofere suport emoțional adecvat și să stabilească limite și reguli clare, prevenind astfel recidiva. Deci, decizia de a desista a fost și este influențată de schimbările în propriul set de valori morale. Minorul s-a gândit/se gândește la consecințele propriului comportament infracțional, la ce a făcut greșit și cum afectează asta propria moralitate. La unii minori, dar și la părinții lor apare regretul și remușcarea, la alții apar sentimentele de vină și rușine. Orice ar fi, tranziția spre desistare poate fi încurajată de schimbările de gândire, de comportament și, implicit, de stil parental aplicat, precum și de reconfigurare a sistemului de valori după care își ghidează viața – și vorbim aici de minori, dar și de părinții lor.

În cazul celorlalte cazuri în care minorii și-au menținut comportamentul infracțional sau chiar au escaladat, este destul de evident că acele elemente care ar fi putut declanșa procesul desistării nu și-au găsit loc. Pentru cei mai mulți, menținerea infracționalității scoate în evidență efectele negative ale unui mediu familial tensionat, cu relații subdezvoltate, cu un angajament emoțional redus, asupra dezvoltării emoționale și comportamentale la minori. Apoi, în lipsa unui model parental adecvat, minorul a ales să aibă un comportament care să-i permită să-și gestioneze nevoile emoționale și să își asigure un sentiment de acceptare, de autonomie. Din păcate, aceste strategii folosite în trecut – când au dus la apariția comportamentului infracțional, se mențin și în prezent, determinând creșterea riscului de recidivă.

Fără a avea pretenția că am reușit să surprind toate aspectele legate de un fenomen atât de complex, considerăm totuși că prezenta teză aduce un plus de valoare, permițând o înțelegere mai profundă a acestei realități și oferind posibilitatea unei/unor cercetări viitoare conexe.

Pentru fiecare din cele zece cazuri, analiza fiecăruia a respectat un anumit algoritm, aspect ce a asigurat și o structurare eficientă a rezultatelor obținute ce a cuprins: sursele de informații utilizate, relațiile dintre membrii familiei înainte de implicarea minorului în infracțiune, stilurile parentale manifestate în cadrul familiei, atașamentul minorului și comunicarea în familie, anturajul și preocupările de timp liber, mecanismele de coping ale minorului la stilul parental, școlarizarea, debutul comportamentului infracțional și istoricul infracțional, contactul consilierului de probațiune cu diada minor-părinte, dimensiunea sprijinului emoțional și material din partea părinților înainte și

după infracțiune, relația cu serviciul de probațiune și experiența infracțională, comportamentul lui după 12luni de la faptă.

Rezultatele obținute sunt sintetizate separat pentru cazurile unde a apărut desistarea, respectiv pentru cele în cazul cărora comportamentul infracțional a continuat sau chiar a escaladat.

Sintetizând, caracteristicile principale ale celor la care s-a instalat desistarea sunt:

- Conștientizarea consecințelor negative ale comportamentului
- Sprijinul emoțional și educativ primit de la cel puțin unul din părinți
- Interacțiunea pozitivă cu Serviciul de Probațiune și consilierul său
- Existența și exprimarea dorinței de a evita încălcarea legii pe viitor
- Planuri de continuare a școlarizării
- Existența dorinței de a-și construi un viitor de succes
- Schimbări în modul de comunicare în cadrul familiei
- Schimbări în stilurile parentale practicate , precum și în coerența unui model sau altul
- Instalarea echilibrului între implicarea afectivă și responsabilitatea parentală
- Stabilirea și aplicarea unor limite și a unor reguli clare de către părinți.

Practic, ceea ce s-a desprins cu ușurință din cele patru studii de caz în care au luat decizia de desistare s-a instalat și se face tranziția spre desistare, este că stilurile parentale incoerente sau stilurile parentale extreme pot contribui la dezvoltarea comportamentului infracțional al minorului. Mai mult, absența unui model parental coerent, comunicarea inadecvată și lipsa sprijinului emoțional pot genera frustrări și disconfort emoțional, determinând minorul să caute modalități de exprimare a acestor sentimente, inclusiv prin comportament infracțional. Într-un astfel de context, este important ca părinții să găsească un echilibru între implicarea afectivă și responsabilitatea parentală, să ofere suport emoțional adecvat și să stabilească limite și reguli clare, prevenind astfel recidiva. Deci, decizia de a desista a fost și este influențată de schimbările în propriul set de valori morale. Minorul s-a gândit/se gândește la consecințele propriului comportament infracțional, la ce a făcut greșit și cum afectează asta propria moralitate. La unii minori, dar și la părinții lor apare regretul și remușcarea, la alții apar sentimentele de vină și rușine. Orice ar fi, tranziția spre desistare poate fi încurajată de schimbările de gândire, de comportament și, implicit, de stil parental aplicat, precum și de reconfigurare a sistemului de valori după care își ghidează viața – și vorbim aici de minori, dar și de părinții lor.

În cazul celorlalte cazuri în care minorii și-au menținut comportamentul infracțional sau chiar au escaladat, este destul de evident că acele elemente care ar fi putut declanșa procesul desistării nu și-au găsit loc. Pentru cei mai mulți, menținerea infracționalității scoate în evidență efectele

negative ale unui mediu familial tensionat, cu relații subdezvoltate, cu un angajament emoțional redus, asupra dezvoltării emoționale și comportamentale la minori. Apoi, în lipsa unui model parental adecvat, minorul a ales să aibă un comportament care să-i permită să-și gestioneze nevoile emoționale și să își asigure un sentiment de acceptare, de autonomie. Din păcate, aceste strategii folosite în trecut – când au dus la apariția comportamentului infracțional, se mențin și în prezent, determinând creșterea riscului de recidivă.

7. Limitele cercetării

Această cercetare reprezintă un prim pas în analiza adoptării comportamentului antisocial prin prisma stilului parental de care au beneficiat în familia de bază, necesitând cu certitudine studii ulterioare, atât de ordin calitativ, cât și cantitativ.

Chiar dacă lucrarea aduce contribuții atât la nivel teoretic, cât și la nivel practic, totuși unele limite sunt iminente, ele deschizând însă oportunități spre continuarea și aprofundarea acestei teme.

Concret, în cazul prezentei lucrări pot fi identificate următoarele **limite**:

- Deși problema socială a dezbătută în profunzime, numărul de respondenți este mic (40 de consilieri de probațiune, 10 minori și 10 părinți ai acestora), unul din impedimente fiind resursele limitate ale unui singur cercetător, un alt impediment fiind dat de faptul că la 12/18 luni de la data interviului inițial unii dintre ei au ieșit din evidența Serviciului de Probațiune (și nu există instituții care să-i monitorizeze dacă au desistat);

- Nefamiliarizarea persoanelor intervievate, minori și adulți, cu anumite concepte specifice folosite în interviu și, mai ales, exprimarea greoaie, rigidă, săracă în sensuri a acestora;

- Timpul limitat avut la dispoziție de către consilierii de probațiune pentru completarea chestionarului din cauza numărului excesiv de cazuri atribuit acestora în cadrul Serviciului;

- Existența limitată, aproape inexistentă, a traducerilor în limba română a cercetărilor realizate în domeniu în țări precum Marea Britanie, Scoția, Irlanda;

- Răspunsurile dezirabile date de cei intervievați ca urmare a faptului că s-au aflat în fața unei autorități legale (cercetătorul de pe teren s-a prezentat în fața acestora în calitate de consilier de probațiune);

- Răspunsurile de fațadă - unii dintre ei au pretins că înțeleg sensul, cu toate că nu era așa, iar unii, cel puțin, parțial, nu au dat importanța cuvenită întrebărilor;

- Exprimarea greoaie a respondenților atunci când trebuiau să facă referire la emoții, sentimente, stări;

- Rezultatele cercetării nu pot fi generalizate;

- Chestionarul aplicat consilierilor de probațiune a permis accesul la experiența lor de lucru, dar nu poate conduce la obținerea unei descrieri statistice.

8. Propuneri/ direcții viitoare de cercetare

Pe parcursul efectuării cercetării au apărut noi întrebări și noi direcții de lucru privind impactul stilurilor parentale asupra adoptării comportamentului antisocial la minori, întrebări care constituie, cel puțin pentru cercetător, un punct de plecare pentru completarea acestui studiu.

Mai exact, poate că ar fi oportun de efectuat un studiu longitudinal, cu un număr redus de persoane,

O altă abordare viitoare se referă la crearea și punerea în practică a unor programe de mentorat pentru minorii ce au comis infracțiuni care să faciliteze procesul de modelare pro-socială, ajutând astfel și în procesul desistării.

O altă propunere se referă la dezvoltarea serviciilor de consiliere psihologică pentru minorii ce au comis infracțiuni. În prezent, de regulă, instanța impune efectuarea unui număr restrâns de ore (5 sau 6 ore de consiliere psihologică) care pot fi efectuate fie în cadrul Serviciului, fie în privat, număr de ședințe care este, în mod evident, insuficient ținând cont de profunzimea problemelor existente.

O nouă direcție de cercetare se referă la analiza identității profesionale a consilierilor de probațiune, mai exact ar fi utilă o studiere detaliată a impactului pe care îl au ei, ca specialiști în domeniu, asupra minorilor aflați în evidența Serviciului de Probațiune.

De asemenea, o altă propunere este organizarea periodică de sesiuni de consiliere psihologică pentru a veni în sprijinul consilierilor de probațiune care nu au studii în domeniul psihologic (e important de amintit că angajații Serviciului au studii juridice, sociale sau psihologice), dar lucrează direct cu minori pentru a facilita comunicarea, pentru a reuși să surprindă în cadrul întâlnirilor cele mai relevante aspect, intrinseci și extrinseci, care pot ajuta la desistare.

Totodată, o altă propunere face referire la unele modificări la nivel legislativ prin care, în baza recomandărilor făcute de consilierul de probațiune în momentul evaluării pre-sententiale, atât minorul, cât și cel puțin unul dintre părinți să fie determinați să participe la programe de consiliere care să îmbunătățească atât relațiile dintre minori și părinți, cât și abilitățile de comunicare dintre aceștia.

9. Bibliografie

- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *JOURNAL OF EARLY ADOLESCENCE*, 11(1), 56-95.

- Baxter, P., Jack, S., (2008), „Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers”, in *The Qualitative Report*, vol. 13 (4), pp. 544-559
- Băban, A. (2010), *Metodologia cercetării calitative*. Cluj: Universitatea Babeș-Bolyai.
- Bottoms. A., shapland. J., costello. A., holmes. D. & muir. G., 2004, *Towards Desistance: Theoretical Underpinnings for an Empirical Study*, *The Howard Journal* Vol 43 No 4. September 2004,
- Chelcea Septimiu (2001); *Cursul: Tehnici de cercetare sociologică*; Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București;
- Chelcea, S. (2004), *Inițiere în cercetarea sociologică*, Ed. Comunicarea.ro, București.
- Creswell John (2005); *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*; Upper Saddle River: Merrill;
- Creswell John (2009); *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (3rd edition); Thousand Oaks: CA Sage;
- Creswell, J. W., Garrett, A. L. (2008), „The movement of mixed methods research and the role of educators”, in *South Journal of Education*, vol. 28: pp. 321-333 Mack, et. al. 2005, 4).
- Creswell, J.W., (2003), „Research Design Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches”, Second Edition, in *International Educational and Professional Publisher*, pp. 1-26.
- Dafinoiu, I. (2002), *Personalitatea. Metode de abordare clinică. Observația și interviul*, Ed. Polirom, Iași.
- DeAnna Harris-McKoy, Ming Cui, 2013. *Parental Control, Adolescent Delinquency, and Young Adult Criminal Behavior*" *Journal of Child and Family Studies* 22(6):836-843, August 2013.
- Gray, D. (2009), „Doing Research in the Real World”, in Sage Publishing, pp. 199-216.
- Kaufman, D., Gesten, E., Santa Lucia, R. C., Salcedo, O., Rendina-Gobioff, G. & Gadd, R. (2000). *The relationship between parenting style and children’s adjustment: The parents’ perspective*. *Journal of Child and Family Studies*, 9, 2, 231-245.
- Landry, S. H., Smith, K. E., Swank, P. R., Assel, M. A & Vellet, S. (2001). *Does early responsive parenting have a special importance for children’s development or is consistency across early childhood necessary?* *Developmental Psychology*, 37, 387-403
- Leedy, P., Ormrod, J. (2001), „*Practical research: Planning and design* (7th ed.)”, in Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall. Thousand Oaks: SAGE Publications (Williams, 2007, 65).
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). *Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction*. In P. H. Mussen, & E. M. Hetherington (Eds.), *Handbook of Child Psychology: Vol. 4. Socialization, Personality, and Social Development* (pp. 1-101). New York: Wiley.
- Mack, N., Woodson, C., MacQueen, K., M., Guest, G., Namey, E. (2005), „*Qualitative Research Methods: A Data Collector’s Field Guide*, Family Health International.
- Megan Schaffer, Stephanie Clark Elizabeth, (2009). *The Role of Empathy and Parenting Style in the Development of Antisocial*, *New York, Crime & Delinquency* 55 (4) October 2009 p.586-599.
- Newburn, T. (2007), *Criminology*, Willan Publishing.

- Patton Michael (1990); *Qualitative evaluation and research methods* (2nd ed.); Newbury Park;CA: Sage;
- Piercy Kathleen (2004); *Analysis of Semi-Structured Interview Data*; Sixth International Conference on Social Science Methodology (RC33); Amsterdam: Netherlands; pp. 1 – 16
- Qu, Q., S., Dumay, J. (2011), „The qualitative research interview”, in *Qualitative Research in Accounting & Management*, 8 (3),.
- Rossman, B., & Rea, J. (2005). The relation of parenting styles and inconsistencies to adaptive functioning for children in conflictual and violent families. *Journal of Family Violence*, 20(5), 261–277
- Snelson Chareen (2016); *Qualitative and Mixed Methods Social Media Research: A Review of the Literature*; *International Journal of Qualitative Methods*;
- Stake Robert (1995); *The art of case study research*; Thousand Oaks; Sage Publications; pp. 49-68;
- Steinberg L. and Blatt-Eisengart I., Temple University "Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful homes: a replication in a sample of serious juvenile offenders" - *JOURNAL OF RESEARCH ON ADOLESCENCE*, 16 (1), 47–58 (2006)
- Tewksbury, R. (2009). „Qualitative versus Quantitative Methods: Understanding Why Qualitative Methods are Superior for Criminology and Criminal Justice”. In *Journal of Theoretical and Philosophical Criminology*, Vol. 1 (1) 2009, pp. 38-58.
- Turner Daniel (2010); *Qualitative Interview Design: A Practical Guide for Novice Investigators*; *The Qualitative Report*; vol. 15 (3); pp. 754 – 760;
- Williams, C. (2007), „Research Methods”, in *Journal of Business & Economic Research*, vol. 5, no. 3.
- Yin, K.R. (2005), *Studiul de caz. Designul, analiza și colectarea datelor*, Editura Polirom, Iași

10. Anexe

Anexa 1. Publicații

1. **Gînju , Liviu Marius, 2018,** “*Exploring The Impact Of Parenting Styles On Adoption Of Anti-Social Behavior Among Young People*”, on **MEDIATING GLOBALIZATION: Identities in Dialogue**, Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda, Cornel Sigmirean (Editors). Arhipelag XXI Press, 2018, p. 396-403, ISBN: 978-606-93692-8-9
2. **Gînju, Liviu Marius, 2018,** “ *Family - Framework For Psychosocial Development Of Young People*”, on **THE CHALLENGES OF COMMUNICATION Contexts and Strategies in the World of Globalism**, Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda, Cornel Sigmirean (Editors), Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2016, pp. 211 – 218, ISBN: 978-606-8624-00-6

Anexa 2. Participări la conferințe

1. Conferința Științifică Internațională „Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity”, Ediția a cincea, organizată de Institutul pentru Cercetări Multiculturale ALPHA, Universitatea “Petru Maior” din Tîrgu Mureș și Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” al Academiei Române din Tîrgu-Mureș, 25-26 mai 2018, Tîrgu Mureș, România.
2. Conferința Științifică Internațională „Communication, Context, Interdisciplinarity”, Ediția a cincea, organizată de Institutul pentru Cercetări Multiculturale ALPHA, Universitatea “Petru Maior” din Tîrgu Mureș și Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” al Academiei Române din Tîrgu-Mureș, 20-21 octombrie 2018, Tîrgu Mureș, România.